

Online λειτουργική ζωή και πράξη

Επιστήμες / Επιστήμη και Θρησκεία

Νικόλαος Παπαϊωάννου, κάτοχος μάστερ θεολογίας

Η Θεία λειτουργία κατέχει προνομιακή θέση στην εκκλησιαστική ζωή. Συμβολίζει την ενότητα της Εκκλησίας στα πλαίσια της οποίας η Ευχαριστία δεν είναι ατομικό γεγονός, αλλά αποτελεί πρόγευση της Βασιλείας και ο Άρτος είναι το σύμβολο της ενότητά της^[1] «ὡσπερ ἦν τοῦτο τὸ κλάσμα διεσκορπισμένον ἐπάνω τῶν ὀρέων καὶ συναχθὲν ἐγένετο ἕν, οὕτω συναχθήτω σου ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς εἰς τὴν σὴν βασιλείαν, ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας»^[2].

Η ραγδαία εξάπλωση των νέων τεχνολογιών κα του διαδικτύου την τελευταία εικοσαετία οδήγησε στην ενσωμάτωση στοιχείων της τελετής της Θείας λειτουργίας στον εικονικό χώρο του διαδικτύου. Παρατηρείται μια συντονισμένη σύγκλιση των μέσων (διαδικτύου, τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών μεταδόσεων). Η Θεία λειτουργία μετατρέπεται από διαπροσωπική και υπερβατική επικοινωνία σε οπτικοακουστική εμπειρία^[3], στην οποία ο χρήστης του διαδικτύου συμμετέχει ως θεατής σε μια παράσταση όπου πρωταγωνιστής δεν είναι το μυστήριο της

πρόγευσης της Βασιλείας, αλλά το ίδιο το δρώμενο ως πληροφορία.

Η ψηφιοποίηση της Θείας λειτουργίας αποστερεί από το τελετουργικό συστατικά στοιχεία του, όπως οι γλώσσες επικοινωνίας, η συμμετοχή, η Θεία κοινωνία. Οι γλώσσες επικοινωνίας που αναδεικνύονται κατά τη διάρκεια της Θείας λειτουργίας περιλαμβάνουν εκτός από το λεκτικό μέρος και την ακρόαση, την γλώσσα του σώματος και τη γλώσσα των συμβόλων^[4], τα οποία δεν είναι εφικτό να συμπυκνωθούν στα πλαίσια μια γλωσσικής διατύπωσης συνοδευόμενης από αποσπασματικά τηλεοπτικά πλάνα, που αδυνατούν να συνθέσουν το όλο της διαζώσης Θείας λειτουργίας. Η εικόνα και ο ήχος που επικοινωνείται κατά τη διάρκεια μιας αναμετάδοσης τηλεοπτικού τύπου διαμέσου των ιστοσελίδων ή των κοινωνικών δικτύων δεν συνιστούν Θεία λειτουργία αυτή καθ' αυτή. Απουσιάζει «η γλώσσα των συμβόλων, η οποία βιώνεται με το άναμμα του κεριού, τον ασπασμό των ιερών εικόνων, τις κανδήλες που φωτίζουν με το ιλαρό φως τους, τα ιερά σκευή και όλα τα ευρισκόμενα και τελούμενα στον Ιερό Ναό, με τον τρόπο που γίνεται η Μικρά και η Μεγάλη Είσοδος, με την τυπική διάταξη των ιερών Ακολουθιών, με τις ιερατικές κινήσεις, κ.α.»^[5]

Συνεπώς η Θεία λειτουργία δεν αποτελεί μια οπτικοακουστική εμπειρία, ένα τηλεοπτικό ή διαδικτυακό προϊόν, αφού όπως διδάσκει ο άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων «Δεν κρίνομε το πράγμα από την κατάστασή του, αλλά από την πίστη

πληροφορούμεθα, χωρίς δισταγμό, ότι ο άρτος που βλέπουμε δεν είναι άρτος, παρ' όλο που η γεύση του είναι αισθητή, αλλά είναι το Σώμα του Χριστού• και ο οίνος που βλέπουμε δεν είναι οίνος, αλλά είναι το Αίμα του Χριστού»[\[6\]](#). Η απουσία από την σύναξη της Ευχαριστίας, όπου έχει συγκεντρωθεί η κοινότητα του Χριστού «επί το αυτό»[\[7\]](#) μετατρέπει τον πιστό σε θεατή ενός δρώμενου και όχι σε παράγοντα δρώντα.

Όμως, η απουσία των πιστών μπορεί να μην είναι μόνο χωρική, δηλαδή παρακολούθηση της Θείας λειτουργίας από κάποιο διαδικτυακό μέσο, αλλά και χρονικά ετεροχρονισμένη αφού η παρακολούθηση της Θείας λειτουργίας μπορεί να γίνει από κάποιο βίντεο αποθηκευμένο στο διαδίκτυο. Αν η «τέλεση της Θείας Ευχαριστίας συνδέεται με μια συμπύκνωση του χρόνου» αφού «η λειτουργική μνήμη δεν αναφέρεται μόνο στο παρελθόν, αλλά και στο μέλλον»[\[8\]](#) και «ο λειτουργικός χρόνος μεταμορφώνει τον φυσικό χρόνο και μεταφέρει από τον τύπο στην αλήθεια, από την προσκαιρότητα στην αιωνιότητα, από την κτίση στον Κύριο»[\[9\]](#), το διαδίκτυο τείνει να μετατρέψει τη Θεία Λειτουργία σε μια ανιστορική εμπειρία, τείνει να αλλάξει την ίδια την έννοια του χρόνου[\[10\]](#).

Επίσης, στην ορθόδοξη Εκκλησία η τέλεση της Θείας λειτουργίας είναι στενά συνδεδεμένη με την Θεία Κοινωνία, η οποία αποτελεί «προέκταση της κοινής προσευχής»[\[11\]](#). Αυτή η μετοχή στο Μυστήριο καθίσταται αδύνατη στην διαδικτυακή εκδοχή της Θείας λειτουργίας, σύγχρονης ή ασύγχρονης, αφού «ο κοσμικός επικοινωνιακός λόγος των μαζικών μέσων επικοινωνίας ορίζεται ως μη-συμμετέχουσα μαρτυρία, ως καταφύγιο της μη-μετοχής»[\[12\]](#), ο θεατής δεν συμμετέχει στην ενσαρκωμένη μαρτυρία «θεάται, αλλά μη-εντασσόμενος στην αναπαριστούσα θυσία δεν συμμετέχει ποτέ στην αλήθεια της πραγμάτωσης»[\[13\]](#).

Αξίζει να αναφέρουμε ότι η ζωντανή αναμετάδοση της Θείας λειτουργίας αποτελεί πλέον κοινή πρακτική παγκοσμίως για όλες σχεδόν τις χριστιανικές ομολογίες συμπεριλαμβανομένης και της Ορθόδοξης. Μια απλή αναζήτηση στην Google των όρων «online Θεία Λειτουργία» ή «Θεία Λειτουργία ζωντανή αναμετάδοση» μας φέρνει περίπου 400.000 αποτελέσματα, τα οποία αφορούν μια πληθώρα μέσων, όπως ορθόδοξες ιστοσελίδες (www.ekklisiaonline.gr, www.ecclesiatv.gr, www.remprousia.gr) με αντίστοιχα κανάλια στο YouTube, ιστοσελίδες τηλεοπτικών σταθμών που αναμεταδίδουν την Θεία Λειτουργία, σελίδες στο Facebook (prayfromhome), και πολλά ιστολόγια.

Ολοκληρώνοντας την παρούσα ενότητα αξίζει να αναφέρουμε ότι το διαδίκτυο διαθέτει και τον προστάτη Άγιό του, αφού σύμφωνα με πρόταση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας[\[14\]](#) το 2001, ο Άγιος Ισίδωρος της Σεβίλλης,

επίσκοπος της ομώνυμης πόλης στις αρχές του 7^{ου} μ.Χ. αιώνα ονομάστηκε προστάτης Άγιος του διαδικτύου, μια πρόταση, η οποία δεν έχει γίνει αποδεκτή ως στιγμή από την ορθόδοξη Εκκλησία.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

[1] Γεώργιος Μαντζαρίδης, «*Μέθεξις Θεου*», Θεσσαλονίκη: Ορθόδοξος Κυψέλη, (1979), σ. 169

[2] Βασίλειος Τζέρπος, (2013) (2021 Φεβρουαρίου 28) «*Η Διδαχή των Δώδεκα Αποστόλων ως πηγή για το πολίτευμα της Εκκλησίας*». Ανακτήθηκε από: <https://www.pemptousia.gr/2013/01/i-didachi-ton-dodeka-apostolon-os-pigi-g/>

[3] Eva Halabi (Σάρα Μοναχή) (2012), ό.π. σ. 133

[4] Eva Halabi (Σάρα Μοναχή) (2012), ό.π. σ. 133

[5] Eva Halabi (Σάρα Μοναχή) (2012), ό.π. σ. 133

[6] Κυρίλλου Ιεροσολύμων, *Κατήχησις XXII, Μυσταγωγία I*, 9, PG 33

[7] Ίγνάτιος Άντιοχείας, Προς Έφεσίους XIII. ΒΕΠΕΣ 2, σσ. 266-267

[8] Γεώργιος Μαντζαρίδης, «*Ο οδοιπορικό θεολογικής ανθρωπολογίας*», Θεσσαλονίκη: Ι.Μ. Βατοπαιδίου, (2005), σ. 112

[9] Γεώργιος Μαντζαρίδης, «*Χρόνος και άνθρωπος*», Θεσσαλονίκη: Ι.Μ. Βατοπαιδίου, (2017), σ. 151

[10] Eva Halabi (Σάρα Μοναχή) (2012), ό.π. σ. 192

[11] Βασιλείος Καλλιακμάνης, «*Ο έκκλησιολογικός χαρακτήρας τῆς ποιμαντικῆς II*», Θεσσαλονίκη: Καγιάς, (2005) σ.30.

[12] Βασίλειος Γαιτάνης, «*Homo Mediator και Homo Theologicus*», Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη, (2008), σ.357

[13] Βασίλειος Γαιτάνης, (2008), ό.π. σ. 357

[14] Βλ. <https://www.elobservador.com.uy/nota/san-isidoro-de-sevilla-patrono-de-internet-20151017500>

<https://bit.ly/3vbfSG9>